

Kvarnbygården 1904, Unionsflaggan vajar! På altanen syns dåvarande hyresgästen Anders Larssons familj. I dörröppningen står dottern Ebba, senare gift med folkskolläraren Harry Petrén i Nohl/Alafors. Det är han som skänkt fotot till Hembygdsföreningen.

Skotten John Roy upptäckte kraften i Mölndal

Upptäck Kvarnbyn och kraften i Mölndalsfallen! Det gjorde skotten John Roy redan i början av 1800-talet – han köpte mjölnarkvarnen Kvarnfallet 21 och byggde Kvarnbygården.

På 1780-talet utvandrade tre bröder Roy från Stirling i Skottland och bosatte sig i Göteborg.

Den äldste brodern John etablerade sig som handlande men köpte 1804 hejderidare Lars Svenssons kvarn i Kvarnbyn, Kvarnfallet 21. Att John Roy sökte sig till Mölndal var ingen slump. Kring sekelskiftet hade han lärt känna länsman Bruhns dotter Sophia Margareta och 1801 hade de gift sig. II köpet ingick ”kvarnen med tillhörande man- och ladugårdshus”.

John utökade kvarnverksamheten och fick tillstånd för ytterligare ett par kvarnstenar ”i gemenskap med siktkvarn”.

Nuvarande Kvarnbygården byggdes 1805 men familjen Roy flyttade in först några år senare, då sonen Charles (född 1804) var den förste som fick gå in över tröskeln enligt den muntliga familjetraditionen. Kvarnbygården är det äldsta bevarade huset i Kvarnbyn och ett av de äldsta i Mölndal, bara 10 år yngre än Gunnebo.

Till gården hörde givetvis en ladugård som låg på nuvarande parkeringsplats. Den inrymde från början av 1900-talet en ved-och kolhandel men förstördes i en brand 1969.

Ladugården brinner 29 juni 1969.

Sonen Charles Roy övertog kvarnrörelsen vid faderns frånfälle 1825 och bodde då kvar tillsammans med modern i mangårdsbyggnaden men när han gifte sig 1846 ville han ”sätta fötterna under eget bord”. Då lät han uppföra Tegelhuset tätt intill själva Kvarnbygården.

När Mölndals Hembygdsförening bildades 1930 började man direkt samla in bruksföremål från lantbruks- och industribygden. Dessa förvarades tillfälligt på dåvarande pastorsexpeditionens vindsvåning.

Då Kvarnbygården förvärvades 1936 fick Hembygdsföreningen möjlighet att starta museiverksamheten samtidigt som man fick en fast punkt för sin verksamhet.

Genom många gåvor och donationer har värdefulla föremål och samlingar kommit i Hembygdsföreningens ägo. Från början ställdes de ut i Kvarnbygården men efterhand gjordes Tegelhuset i ordning för att rymma en del av samlingarna.

Där finns till exempel en modell av Lars kvarn, som i detalj visar den gamla kvarnen. Modellen har byggts av konservator Sven Gustafsson.

Den Stålska vapensamlingen donerades 1937 och har en given plats i huset, liksom den arkeologiska samlingen, som iordningställdes av folkskolläraren Arne Tidland 1956.

Kvarnbygården idag. Foto: Mölndals Hembygdsförenings bildarkiv.

På Kvarnbygårdens andra våning finns en vävstuga, där Hembygdsföreningens vävgrupp bland annat tillverkar den färgrika Mölndalslöparen. Där finns också ett rum fyllt med bland annat olika snickarverktyg, gamla höghjulingscyklar (med ett stort och ett litet hjul), gamla skridskor och skidor, sågar för isupptagning och ett vargnät.

Från Kvarnbygårdens trädgård ledde tidigare en gång med trappor ner till Plåtslagarplatsen vid Forsebron. Den kan fortfarande skönjas i slänten. Royens trappor går rakt ner mot forsen där John Roy hade sin kvarn.

Bo Ridderbjelke, Mölndals hembygdsförening